

Hvad gør en ny salme til en god salme?

Hvad gør en ny salme til en god salme?

Salmesang står helt centralt i den danske, lutherske gudstjeneste. Salmesangen giver menigheden plads som aktive deltagere i gudstjenesten og giver både menigheden og den enkelte gudstjenestedeltager mulighed for at svare på evangeliet og udtrykke sin tro, sine bønner og sin tak.

I Danmark har vi en af verdens største og mest righoldige salmeskatte. Den skal vi værne om. Samtidig er det et faktum, at enhver tradition, som ikke holdes ved lige og fortsat fornyes, vil forstene og tabe relevans og nærvær i forhold til sin samtid. Også salmeskatten har derfor brug for at blive udvidet med ord og billeder fra vores egen tid.

Heldigvis vover salmedigtere fortsat at formulere sig om troen i sprog og billeder, som er vedkommende i dag, og vi ser i disse år en stor interesse for nye salmer. Der skrives mange salmer, menighederne efterspørger og bruger dem, og der udgives både salmebogstillæg og andre salmeudgivelser i et historisk omfang.

Men hvornår er en ny salme god?

Nogle af de nye salmer er rigtigt gode, andre er middelmådige, og andre igen er ikke gode nok. Sådan har det altid været, men mens de gamle salmer har været igennem en århundredelang sorteringsproces, så står de nye salmer over for en tilsvarende proces. En vigtig del af sorteringen står menighederne for. Salmer, som ikke bliver brugt, vil efterhånden glide ud. Men også gennem udgivelsen af diverse salmebogstillæg og på Salmedatabasen.dk bliver de nye salmer vurderet og nogle sorteret fra.

På baggrund af vores arbejde med at udvælge salmer til salmebogstillægget *100 salmer* og erfaringerne med at bedømme salmer til Salmedatabasen vil vi i det følgende pege på en række aspekter, der efter vores mening bør tages i betragtning, når man vurderer en salmes kvalitet og brugbarhed.

Om forfatterne

De fem forfattere har arbejdet med salmer i årevis og gør det fortsat. Tre af kronikkens forfattere sad i redaktionsgruppen bag salmebogstillægget '100 salmer'. To andre sidder i 'Forum for børnesalmer', der arbejder med at finde og udvælge børnesalmer til Salmedatabasen. Alle fem har i årevis været optaget af arbejdet med Salmedatabasen, hvor de sammen med mange andre præster, organister samt andre salmekyndige regelmæssigt læser, bedømmer og kommenterer salmetekster og -melodier.

Morten Skovsted, sognepræst og ansvarlig for Salmedatabasen

Kirsten Nielsen, professor emeritus og dr. theol.

Mads Djernes, sognepræst og organist

Martin Hornstrup, organist og komponist

Hanne Jul Jakobsen, sognepræst

Salmernes forskellige kvaliteter

Teksten. Når man vurderer kvaliteten i en salme, kan man stille forskellige spørgsmål: Er sproget smukt og flydende, så man fornemmer poetisk skønhed, soliditet, puls, rytme og sproglig mestring? Står billeder og metaforer klart gennemførte og tilpas doseret, eller står de i kø, så de falder over hinanden og ikke udfoldes tilstrækkeligt? Er det poetiske håndværk i orden, eller er salmen fyldt med slidte rimpar og omvendte ordstillinger? Er sprog og billedbrug nutidigt og originalt eller bedaget og med en metrik, der halter? Er salmen stramt komponeret, eller består den af en række fra hinanden løsrevne udsagn? Spørgsmålene skal stilles; men det er vigtigt ikke at begrænse sin læsning ved på forhånd at sidde med alt for bastante krav til, hvad der skal være opfyldt, for at salmen er god nok.

Forkyndelsen/teologien. Er salmens indhold erfaringsnært eller på andre måder tidssvarende og i overensstemmelse med det, vi tror og forkynder i folkekirken? Appellerer salmen til indlevelse og refleksion, eller er salmen for avanceret, for knudret – en slags 'dogmatik på vers'? Hvis man går i kirke en

søndag og dér kun møder salmer af de gamle mestre, for eksempel Luther, Kingo, Brorson, Grundtvig og Ingemann, kan man risikere at gå derfra med det indtryk, at teologi og kristendom blev færdigformuleret for 200 år siden. Spørgsmålet er derfor, om de nye salmer tager livtag med forkyndelsens udfordringer og tør vove noget nyt, eller om de holder sig til udtryk og formuleringer, vi har hørt mange gange før, og som derfor risikerer at ende som klichéer.

Nødvendighed. Hvad kan den nye salme bidrage med, som de gamle salmer ikke allerede har gjort godt eller endnu bedre? Fornemmer man, at salmen er skrevet af nødvendighed, fordi der er noget, der trænger sig på for og i digteren? Og rækker denne indre nødvendighed ud over digteren, så salmen også er til gavn for menigheden, så den kan identificere sig med salmen og se sig selv afspejlet i den? Udfylder salmen en tom plads, fordi den skrives til en tekst, en søndag eller et tema, som er underbelyst? Tager den menneskelige problemstillinger op, som enten ikke fandtes eller ikke stod klart, da traditionens store salmedigtere skrev deres salmer?

Sangbarhed. Er melodien sangbar uden at være for kedelig, eller er den udfordrende uden at være for svær? Befinder den sig det rette sted mellem det banale og det grænsebrydende avantgardistiske? Ligger den godt i munden? Er den egnet til at synges af et fællesskab, eller er den bundet til en solistisk fremføring og frasering? Er den original eller en dårlig efterligning af noget, vi allerede kender? Er den harmonisk i sin opbygning? Er den gennemført, eller springer den rundt mellem stilarter og virkemidler? Og først og fremmest: Hvilket forhold etableres der mellem melodien og den tekst, den er skrevet for at kommunikere – arbejder de sammen eller imod hinanden?

Dispensation. Mange salmer kan diskvalificeres på flere af ovennævnte kriterier, og så

alligevel slå igennem og vinde udbredelse. For selv om de er svage på nogle måder, kan de være stærke på andre. Man kan i den forbindelse også tale om et 'folkeligt kriterium', idet der findes adskillige salmer, som er godt indsunget trods den kritik, man fra fagligt hold (både tekstligt, teologisk og musikalsk) måtte kunne rette imod dem.

Forskellige salmer til forskellige menigheder

En salme kan være mere velegnet til én sammenhæng end til andre – og den kan tale til én menighed, men absolut ikke til andre. Nogle steder vil man således foretrække de forholdsvis traditionelle, nyere salmer til gudstjenesten, mens man andre steder vil søge at skubbe grænserne for salmegenren og kaste sig over for eksempel salmer med rødder i populærmusikken eller de repeterende eller måske keltisk inspirerede salmer. Der kan findes perler inden for de fleste genrer, og det er væsentligt at huske, at en af salmeskattens største kvaliteter er dens mangfoldighed.

Fornyelse af traditionen

Når vi forholder os til de nye salmer, forsøger vi at gøre det med åbenhed, for salmerne kan have mange udtryk, funktioner og placeringer, og de står aldrig alene. En oldgammel salme med en fortidig teologi og et bedaget sprog kan i gudstjenesten stå ved siden af en helt ny, spørgende, enkel, urimet salme, og de to kan berige hinanden i samspil og modspil. Salmebegrebet og salmegenren er også altid i bevægelse og under forandring, men det ændrer ikke på, at man bør være kvalitetsbevidst. En kritisk tilgang er nødvendig, fordi kun det bedste bør være godt nok til kirken og gudstjenesten.

Vi synger nye salmer i forlængelse af en stærk salmetradition. Menighederne holder med god grund af at synge en række af de gamle salmer. Men vi skal hjælpe dem til også at blive glade for at synge de bedste af de nye, og derfor mener vi, at det er vores pligt som præster og kirkemusikere at finde frem til dem og bruge dem sammen med vore menigheder.